fahs

NUMMER 4 November 2008 22. ÅRGANG

Mogens Bøggilds monument til minde om Danmarks befrielse eller måske snarere besættelse blev opsat i Hillerød den 4. maj 1960. Foto: Grethe Kusk. Billedet er venligst udlånt af Lokalhistorisk Arkiv, Hillerød Bibliotekerne

et blad fra

Frederiksborg Amts Historiske Samfund

Kære medlemmer

Måske går I og kigger i postkassen efter de 2 bind om Gribskov - foreningens årbog for 2008/09. Og det er ikke så mærkeligt. Vores samarbejdspartner, forlægger Niels Richter-Friis havde også planlagt at bøgerne skulle udkomme her i efteråret, men sådan går det bare ikke.

Forfatteren Flemming Rune har afleveret hele manuskriptet, og Niels Richter-Friis er begyndt den tidskrævende redigering og opsætning af de to bind - som i mellemtiden er vokset fra 2 x 250 sider til 2 x 350 sider. Formatet/udstyret vil fortsat minde om Esrum Kanal bogen, så bøgerne er garanteret værd at vente på.

I bestyrelsen regner vi med at kunne uddele bøgerne i forbindelse med genearlforsamlingen i slutningen af marts 2009. Men mere om den sag i næste nummer af FAHS bladet (2009 nr. 1).

Mangler I noget at læse i mens I venter eller en gave, kan jeg anbefale at I går ind på www.fahs.dk og ser på udvalget af ældre og nyere årbøger.

Den 10. august havde vi en velbesøgt tur til Frederikssund, som startede med en sejltur på Roskilde Fjord. Bestyrelsen er meget glad for at så mange medlemmer havde lyst til at deltage, og beklager at der var flere som ikke fik plads.

Lørdag den 24. januar om eftermiddagen har foreningen sit næste arrangement. Som det fremgår af bagsiden er emnet Karl Gustav Krigens trængsler i Nordsjælland. Bestyrelsen håber at der kommer rigtig mange. Vi har for første gang i flere år besluttet at afvikle vinterens foredrag en lørdag eftermiddag.

Inden da kan det jo være at nogle har lyst til og mulighed for at se den omtalte udstilling "Hillerød kunstnere gennem 100 år".

På bestyrelsens vegne
Eva Stennicke

fahs

FAHS er medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer fire gange om året; i februar, april, august og november.
Artikler til bladet sendes til:
Frederiksborg Amts Historiske Samfund
v/ Eva Stennicke c/o Helsingør Kommunes Biblioteker,
Marienlyst Alle 4, 3000 Helsingør.
Telefon: 4928 3622, fax: 4928 3627
E-mail: eva.stennicke@mail.dk
Indmeldelse, spørgsmål omkring medlemskab og lign.:
Eva Stennicke - se e-mail, tlf. nr. og adresse ovenfor.
Hjemmeside og adgang til årbogsregister: www.fahs.dk

Redaktion
Bibliotekar
Eva Stennicke
(ansvarshavende red.)
Layout, sats og tilrettelæggelse:
Eva Stennicke

Tryk: FOA

Et commandoraid til Sparepenge

af Bjørn Westerbeek Dahl

Ingen periode i Danmarkshistorien har som Karl-Gustav-Krigene 1657-60 i den grad tiltrukket sig eftertidens interesse: I sagn og historier, i populære fortællinger og i bindtykke afhandlinger har man hørt om den dramatiske tid, da København gennem 21 måneder lå indesluttet af en svensk belejring, og resten af landet var besat af fremmede tropper.

Belejringen af København blev slækket noget efter at de hollandske hjælpetropper var ankommet til byen i slutningen af oktober 1658 og særligt efter svenskernes mislykkede storm på byen i februar året efter. Det betød at man fra dansk side igen kunne træde i offensiven, om end det var begrænset hvad man faktisk kunne udrette fra den belejrede by. Til gengæld kunne man støtte lokale kræfter, der arbejdede mod svenskerne. Kendt er bl.a. Svend "Gønge" Poulsens guerillakrig i Sydsjælland og det ulykkelige forsøg på at generobre Kronborg.

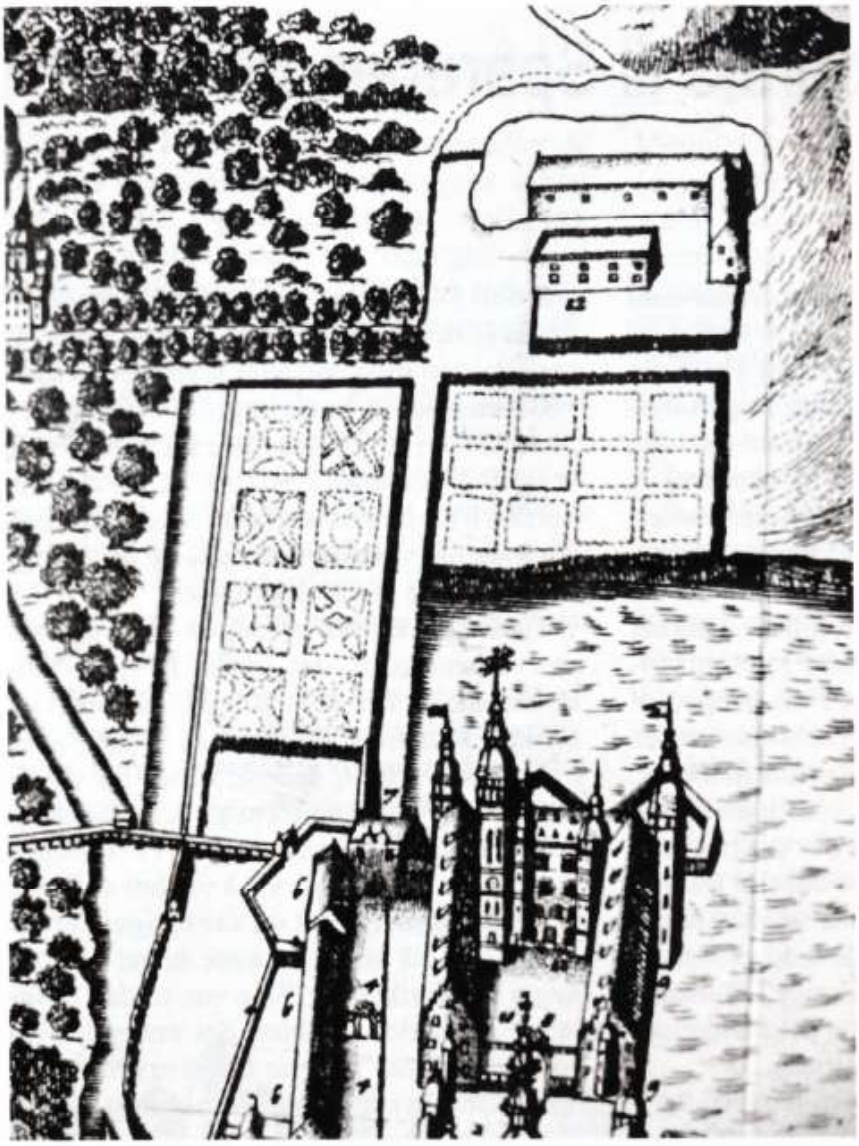
Her skal fremdrages et dristigt overraskelsesangreb fra København mod Frederiksborg i hjertet af Nordsjælland: Det foregik midt i vinterens kulde og mørke den 12.-13. december 1659 i en i øvrigt ret fredelig periode af belejringen.

Vores kilde til togtet er Anders Mathiesen Hjørring, der var præst ved Vartov Stiftelse for gamle og syge, der lå ved det nordøstlige hjørne af Sortedamssøen. Her oplevede Hjørring de første måneder af belejringen, hvor svenskerne brugte skanseanlægget som støttepunkt i angreb på byen, og skansen derfor var i skudlinien. Det lykkedes heldigvis at få lemmerne ind til byen i november måned, og samtidig blev Hjørring forenet med sin kone og børn, der var nået at slippe ind i byen før belejringen. Disse dramatiske begivenheder gjorde stort indtryk på Hjørring, der viede en stor del af sin senere virksomhed til fremstillinger af belejringshistorien og sågar skrev et par skuespil med episoder herfra. Allerede i 1660 udsendte han en bog om belejringens 21 måneder, Lejrs Krands, med værdifulde kronologiske afsnit. Året efter kom Lejrs Politie, hvor han forsøgte at forklare, hvorledes københavnernes moralske og ordentlige levned havde sikret dem sejren.

Hans hovedværk er dog et stort upubliceret manuskript, der findes i Håndskriftsamlingen på Det Kongelige Bibliotek. Her fortæller han om den farlige ekspedition i december 1659, der som mål havde de vidtløftige staldkomplekser ved Christian den 4.s lystslot Sparepenge (1). Det lå i vore dages barokhave vis à vis hovedfløjen på Frederiksborg Slot og var bygget i årene 1599-1601, så kongen havde noget at bo i, mens Frederiksborg Slot var under opførelse. Efter den tid blev det anvendt som "raritetskabinet", mens bygningerne uden om slottet blev brugt til opstaldning af kongens mange heste.

Hjørring skriver: "Den 12. december drog vores ryttere til Frederiksborg, som er 4 mil fra København, hvor man havde fået underretning om, at svenskerne i det grundmurede hus Sparepenge havde opstaldet et parti skønne heste. De danske ryttere havde taget deres sadler på ryggen og sat sig i skærbåde (dvs. mindre både med årer og sejl og sædvanligvis udstyret med kanoner), der førte dem fra København op langs kysten, hvor de blev sat i land under skoven". Det var velsagtens ved Rungsted eller måske Humlebæk, hvorfra afstanden til Sparepenge var kortest.

"Derefter var de" – således fortæller Hjørring videre – "gået op gennem skovene til Frederiksborg og nåede om natten til Spare-

Udsnit af Peder Hansen Resens kort over Hillerød og Frederiksborg 1677 viser placeringen af Sparepenge. Frederiksborg Slot ses nederst. Staldbygningerne ved Sparepenge lå øst for det lille slot og bestod af en vinkelbygning

penge. Man havde en mand med sig, der var kommet derfra og som kendte forholdene.

Da døren til stalden bandt, og man ikke ville støje ved at hugge den i stykker, bankede den stedkendte mand på. Da en svensker kom hen til døren, spurgte han, hvem det var, og da han hørte en kendt stemme, der oven i købet fortalte, at han have været i den svenske lejr ved Brønshøj og nu havde ordrer med til kommandanten, lukkede svenskeren straks op. De danske ryttere trængte sig herpå ind, stødte svenskeren ned, og søgte hen til staldkammeret, hvor de andre svenskere var. Nogle få danske ryttere blev dog ved døren, for at holde vagt og sikre sig, at ingen undslap.". Svenskerne inde i kammeret er vel blevet dræbt, men det fortæller Hjørring ikke noget om. Derimod fortsætter han sin historie: "de danske ryttere tog hver to heste med sig og dræbte de øvrige, og derefter red de ad kongevejen forbi de svenske vagter ind mod København uden hindring eller anden modstand. De red om natten og kom ved højlys dag til København. Her ventede andre ryttere på dem uden for Vesterport for i et fingeret udfald mod Ladegårdsmarken (den inderste del af nuværende Frederiksberg) at aflede svenskernes opmærksomhed. I ly af denne skærmydsel slap den danske ekspe-

dition i sikkerhed inden for volden".Hjørring er vores eneste hjemmelsmand til dette dramatiske togt, der i dristighed kun overgås af et tilsvarende en uges tid senere, som førte et korps af danske ryttere helt til Gisselfeld syd for Køge, 9 mil fra byen. Målet var her grev Stenbocks heste. Mærkeligt nok er Hjørrings oplysninger om denne aktion uden nærmere detaljer, der måske skyldes, at han her ikke har haft de samme muligheder for at skaffe sig oplysninger som for ekspeditionen til Nordsjælland.

Hvem der udførte disse togter langt ind i fjendeland, nævner han ikke, men meget tyder på, at ridefogeden på Hørsholm, Lorens Tuxen, der jo er kendt som deltager i Kronborgsammensværgelsen, var indblandet. Blandt hans afregninger i Rigsarkivet findes et krav om en kompensation på 80 rdlr. for at have udvirket, at den svenske konges personlige hesthold blev ført fra Sparepenge til Frederik den 3. i København (2). Pengene var vel bestikkelse for efterretninger eller belønning af de involverede. Kravet er attesteret af Københavns Kommandant Frederik von Ahlefeldt, der skriver, at "blandt andre lykkeligt udførte partier og anslag, som forårsagede fjenden en ikke ringe skade, havde Tuxen også givet anledning til det remarkable anslag, hvorved nogle af svenskekongens livheste ved hjælp af en udsendt vejviser og efter nogle indhentede informationer, var blevet ført ned til København midt blandt fjendens skildvagter".

Der står ikke direkte, at det er aktionen mod Sparepenge, der er tale om, men beskrivelsen af det commandoraid, Tuxen her skal have arrangeret, kunne næppe passe bedre end på anslaget i december 1659, da det jo netop fremgår af Ahlefeldts bevis, at Tuxen ikke selv var med, men blot havde givet anledning til togtet.

Fra krigsudbruddet i august 1658 havde Tuxen efter kongelig ordre opholdt sig i Nordsjælland for at gøre fjenden et så stort afbræk som muligt, og han drev i det følgende årstid en livlig guerillakrig mod svenskerne. Den bestod af alt fra elementære sabotageaktioner som fornagling af svenske kanoner og uddeling af propagandaskrifter blandt svenske soldater til vigtig efterretningsvirksomhed. Han skal således have givet den belejrede by oplysninger om svenskernes storm natten mellem den 10. og 11. februar 1659 og kort over svenskernes lejr ude i Brønshøj. Han var også indblandet i sammensværgelsen for at generobre Kronborg i de efterfølgende måneder, og selvom han blev tilbageholdt af svenskerne, lykkedes det ham at slippe fri, uden at de opdagede, hvor dybt han var involveret i sagen. Men det betød, at han måtte flygte ind til København, hvor han opholdt sig fra august 1659 frem til fredsslutningen maj 1660.

Selvom Lorens Tuxen i andre sammenhænge ikke undslog sig for at deltage i aktioner med fare for sit eget liv, har han nok kun trukket i trådene i forbindelse med ekspeditionen til Sparepenge. Som ridefoged på Hørsholm Gods, der var underlagt dronning Sophie Amalie, kan han have kendt forholdene på Frederiksborg ganske nøje.

Man havde også gerne kendt navnene på de direkte involverede forvovne og eventyrlystne personer, der her satte livet på spil for at genere fjenden. Ekspeditionen havde ikke nogen egentlig betydning for krigsførelsen, men det var naturligvis en moralsk triumf for københavnerne, at man kunne operere så langt inde i "fjendeland". Og den kunne bidrage til at forøge den uro, der var opstået blandt de svenske tropper, der en måneds tid forinden havde oplevet en pludselig trussel efter den danske generobring af Fyn. Togtet mod Sparepenge blev blot en chikane mod svenske interesser – og oven i købet den svenske konges personlige hestehold.

Noter

1. Håndskriftsamlingen, Det Kongelige Bibliotek. Gl. Kgl. Samling 2683-kvart., fol. 246a-247a
2. Gengivet i: Aktstykker vedrørende Forholdene i Nordsjælland 1658-59 under Kjøbenhavns Belejring, i: Danske Magazin, 5. Række, 5. Bind, 1904, nr. 11, s. 263, jf. Christoph Giessing: Nye Samling af danske, norske og islandske Jubel-Lærere 1. 1779, noten s. 342-343

Hillerød kunstnere gennem 200 år

af journalist Knud Cornelius

På Hillerød Bibliotek vises i tiden 1. november til 8. december 2008 udstillingen "Hillerød kunstnere gennem 200 år".

Hillerød har gennem tiderne været hjemsted for mange fremragende kunstnere. Mange har været kendte i deres samtid, men er siden blevet glemt. Det vil denne udstilling prøve at råde bod på. Udstillingen viser både ældre og nye kunstnere, der har eller har haft deres virke i Hillerød. Udstillingen kan ses i bibliotekets normale åbningstid.

Initiativet til udstillingen er taget af bibliotekar Margrethe Krogh Sørensen, der sammen med en lille gruppe med hver deres speciale, har sammensat udstillingen. Gruppen har bestået af Britt Juul, Folkemuseet, Børge Jensen, Hillerød Kunstforening, lærer Bjarne Druedahl, Sophienborgskolen samt Gert Brask og Lisbet Schacht Hansen fra Hillerød Bibliotek. Udstillingen viser et subjektivt udvalg, men gruppen har bestræbt sig for et repræsentativt udvalg spændende fra guldaldermaleren J.L. Camradt til unge nulevende kunstnere, i alt 41 kunstnere er repræsenteret med et eller flere værker.

Til udstillingen er der udarbejdet et katalog, der dels rummer en fortegnelse over de udstillede værker dels artikler om nogle af Hillerød-kunstnerne f.eks. kunstnerne omkring Teknisk Skole, familien Kjølner/ Havemann og familien Friis/Poulsen.

De fleste af de udstillede værker er i privateje, men der er også lånt værker fra f.eks. ARos. Aarhus Kunstmuseum, Sønderjyllands Kunstmuseum, Frederiksborgcentret, Kulsviergården og Folkemuseet i Hillerød.

Følgende er eksempler på nogle af de kunstnere, der er med på udstillingen.

ANDREAS FRIIS

er 1900-tallets ranke, klassiske kunstner i Hillerød. Berømt blev han vel aldrig, og som "kunstner" førte han sig ikke frem, men han var elsket og respekteret i slægten og af alle, der lærte ham at kende. At tænke sig, at han som ung og nygift maler forestillede sig at skulle leve af gedeavl ved Vejle Fjord! Men nytårsaften 1920 nedbrændte husmandsstedet, og han drog ud i verden med sin kone og førstefødte datter og mødte både en åndelig og en kunstnerisk vækkelse, som han holdt sig til resten af livet. Cézanne blev hans forbillede og antroposofien hans ledetråd. Det hele vævede sig sammen, så kunstkritikeren Pierre Lübecker kunne skrive, at "indtrykkene af hans kunst gennem tiden blander sig så smukt sammen, at de må kaldes bevægende".

Familien byggede hus på Pilevej i Hillerød og lejede det ud under studierejserne og et mellemkrigsophold i København for at komme den pulserende nutid på nært hold. Men det blev Hillerød igen, for naturen vandt over storbylivet. Andreas Friis sansede naturen, fandt dens storhed og skønhed og stræbte livet igennem efter at udtrykke den.

Han fik udsmykningsopgaver og bestillinger, bl.a. på portrætter, og løste dem, og i to somre tegnede han flittigt til Achton Friis' betydelige skildringer af Danmark øst for Storebælt. Han nåede også langt som grafiker, malede altertavler og kirkeruder, bl.a. til Gadevang Kirke med skildringen af Evas fødsel og Uddrivelsen af Paradis. Hans præstefar havde lært ham græsk og latin, og med fru Bodil mestrede han også engelsk, tysk, fransk og italiensk, så ægtefællerne hver aften kunne læse op for hinanden – men spansk orkede han ikke, da han i sen alder nåede at opleve dette land, så det klarede hun.

Maleri af Andreas Friis "Bodil og Mette ved Teglgården". Foto: Allan Nørgaard

Datteren Mette Friis tegnede som sin far og gik på kunstværkerskole, men først i moden alder foldede hun sig ud som akvarelmaler med en enestående evne til at fremdrage oversete detaljer i den smukke danske natur – en nedarvet evne. Med det samme milde sind forærede hun bogstavelig talt sine arbejder væk, for glæden ved at få dem fordelt var større end interessen for at få dem godt betalt.

Mette Friis blev en meget skattet lærer for utallige malehold og udstrålede gæstfrihed

og hjælpsomhed. Livet igennem boede hun med sin familie lige ved siden af forældrene, og miljøet kom til at få betydning også for hendes egne børn.

Et af dem, Tue Poulsen, skabte sig tidligt en løbebane som keramiker. Som sin mor og morfar tegnede han altid, og ideerne blev omsat til både murkunst, skulptur, porcelænsserier og kunsthåndværk i bred forstand. Han har f.eks. lavet 2000 unika-skåle i anledning af årtusindskiftet, stilrene kopper og tallerkener, humørfyldte dyr i stentøj og fantasifulde søjler foruden flere betydelige kirkeudsmykninger, bl.a. i Vangede, Værløse og Århus. Et kendt værk af den alsidige kunstner er den 8 m. høje udsmykning af FrederiksborgCentrets indgangsvæg. Den synes umiddelbart at forestille en energigi-

"Svamp"
af Tue Poulsen
Foto: Allan Nørgaard

vende sol, men var af Tue Poulsen først tænkt som et håndsymbol, der foruden en sol også kunne være en vindmølle eller et øje, og så mente hans familie alligevel, at det nok var en fluesmækker - og modtagerne opfattede den som en tennisketcher!

CAMILLE RISHØJ NIELSEN
lever endnu i ubemærkethed i Gadevang ved Hillerød, men hendes skulpturelle keramik, ofte udført med brug af akrylfarve, lak og grene, venter kun på at blive opdaget. Hun inspireres af naturen, men føler klart, at kunsten står i et modsætningsforhold til den. "Naturen kan ikke skildres, uden at vi fordrejer og lægger vores egen fortælling ind i udtrykket", siger hun. Men naturen er heller ikke til at komme udenom. Camille Rishøj Nielsen går ud fra træer, blade og farver, men ser igennem overfladerne og skaber konstruktioner, som kan lede tanken hen mod oprindelige folkeslags fetich- og totem-dyrkelse eller skabe andre antydninger, der fascinerer. Hun udfordrer udstillingsgæsten med sine personlige bud på moderne naturskildringer, der sætter spørgsmålstegn ved, om naturen har godt af menneskets indflydelse.

MOGENS BØGGILD
nød omkring 2. Verdenskrig respekt som en af vore betydeligste billedhuggere, og et af hans hovedværker står i dag i Amtmandshaven ved Frederiksborg. Det kaldes undertiden befrielsesmonumentet, men for kunstneren selv var det knyttet til besættelsen den 9. april 1940, symbolsk fremstillet af ørne, der overfalder en hjort. Mogens Bøggild fik opgaven af Hillerød Byråd i 1946, men der gik år og dag, inden skulpturen i 1960 kunne opstilles på Jægerbakken, for Bøggild var en særdeles grundig mand, der brugte tid på indgående studier og lavede mange forarbejder.

Mogens Bøggilds far var lektor ved Frederiksborg Statsskole, og morsomt nok fik sønnen sin første kunstneriske undervisning hos en anden af denne udstillings deltagere, maleren Karl Jensen på Teknisk Skole. Derfra gik turen til Kunstakademiet, hvor Bøggild som 54-årig blev professor efter at være blevet vraget ti år forinden af selve den ansvarlige minister.

Mogens Bøggild havde ikke forstand på hverken tid eller penge, fortælles det, og han arbejdede under yderst spartanske forhold - først i et ganske lille atelier i København, siden i et meget stort og tomt, hvor han en morgen måtte konstatere, at modellen i jern og ler til Hillerød-monumentet var faldet sammen, så han kunne begynde forfra.

Inden han kom så langt, havde han tilbragt uger og måneder i Zoologisk Have fodre ørnene med rotter, så han kunne lære fuglenes reaktioner og bevægelser punktligt at kende. Hillerød Byråd ventede da også meget længe på værket, der efter nogle år fandt sin nuværende placering i anlægget ved Lille Slotssø.

Byen havde troet, man nok kunne finde en sten i Gribskov til at skabe et værk over, men man fik et originalt og magtfuldt kunstværk i bronze, bygget op på Mogens Bøggilds klassiske skoling og store fornemmelse for naturen.

Foran Byskolen på Carlsbergvej står en kopi af den bjørn, der blev lavet som brønd til Nykøbing F. lige før krigen. I København, Århus, Farsø og Sønderborg kan man se andre vigtige værker fra Mogens Bøggilds hånd, men det blev ikke til så mange, fordi kunstneren i den grad brugte tid på udarbejdelsen af hvert eneste projekt.

Forfalsket eller svinsk behandlet?

af lokalhistoriker Kjeld Damgaard

Det hele begyndte i starten af året 1868. På det tidspunkt solgte gårdejer Niels Hansen i Hesselberg i Blidstrup sognekommune et parti smør til slagter Hartman Hansen i Helsingør.

Vi kender ikke til størrelsen af partiet, men leveringen skete i lerkrukker, som det var ganske almindeligt på den tid. Krukkerne var en slags varemærke og smørret blev betalt til den højeste pris på den tid, men i dette tilfælde var der åbenbart noget der generede slagter Hansen eller hans kunder. I al fald begyndte rygtet at gå i Helsingør, at smørret skulle være forfalsket.

Da dette rygte på en eller anden måde nåede helt til Hesselberg, mente Niels Hansen at han måtte gøre noget. Han indrykkede derfor i starten af februar 1868 et inserat i Helsingør Avis, hvor han på det skarpeste afviste, at smørret skulle være forfalsket og endda tilføjede, at smørret var "bleven chemisk undersøgt og befundet at være uforfalsket".

Få dage efter indrykkede Hartman Hansen så sit svar i samme avis. Hans svar fik imidlertid ikke sindene til at falde til ro. Han skrev nemlig at "om ogsaa at Smøret ikke var blevet forfalsket, saa er det dog ved Undersøgelsen befundet at være svinsk behandlet."

Så kan det nok være, at Niels Hansen blev sur. Ugen efter indrykkede han et større inserat i Helsingør Avis. Han startede med at fastslå, at Hartman Hansen ikke var videre troværdig når han kunne hævde, at smørret var forfalsket – uden først at lade det undersøge. Man når han nu hævdede, at det var svinsk behandlet, så mente Niels Hansen da lige, at det måtte være på sin plads at kaste lidt lys over "den Renlighed der hersker i Hartman Hansens Huus"!

Gårdejer Niels Hansen fastslår således, at dengang slagter Hartman Hansen skulle købe smørret, blev flere krukker smør sat frem i udvalg. Niels Hansen mente derfor at kunne fastslå, at slagteren måtte være udygtig til at bedømme smør, siden han åbenbart havde valgt svinsk behandlet smør. Og når han på den måde kunne vælge svinsk behandlet smør, så kan man sikkert også risikere, at han sælger svinsk behandlede varer i sin forretning!

Niels Hansen mente også, at da slagter Hansen havde haft smørret i tre uger inden undersøgelsen, så kunne det jo tænkes, at "der var faldet meget Svineri af til Smørret medens det var i Hartman Hansens Besiddelse"! Niels Hansen kendte ganske vist ikke forholdende i Hartman Hansens hjem, men han ville aldrig igen "sælge noget til Hartman Hansens, i al Fald mistænkelige, Spisekammer".

Hartman Hansen lod ikke høre fra sig i anledning af disse insinuationer, men nu rykkede en gruppe personer Niels Hansen til undsætning. Det var formanden for Blidstrup Sogneråd, H. Nielsen, der sammen med skolelærer N. Hansen i Smidstrup og præstegårdsforpagter Blichfeld i Blidstrup, der indrykkede et nyt inserat. Heri fastslog de tre herrer, at det var en "i høj Grad uforskammet Beskyldning" som slagter Hansen havde fremsat. De tre herrer meddelte endvidere, at de ofte kom i Niels Hansens hus, og at man "ikke mange Steder spiser ved et mere propert Bord". Samtidig spurgte de tre Blidstrup-borgere om, hvorfor Hartman Hansen dog fra starten havde købt et parti svinsk behandlet smør. Det havde han dog hurtigt kunnet konstatere og hvorfor ventede han tre uger med at fremme en kemisk undersøgelse?

Denne smørkrukke kommer fra Hasselgaard i Rørtang. Fotografiet tilhører forfatteren

Slagter Hartman Hansen svarede aldrig herpå og der kom tilsyneladende ikke mere ud af sagen, men hele forløbet viser nogle af problemer, der var ved mejeribruget i denne periode.

Fra 1880'erne blomstrede andelsmejerierne, som sørgede for en ensartet produktion – men før da, så leveredes mejeriprodukterne fra utallige mindre eller små gårdmejerier. Og hver gård havde sin egen produktionsmetode. Omkring 1860 kom der nye og forbedrede metoder frem, men de ret små mængder smør, der kunne produceres på den enkelte bøndergårde blev stadig slået ned i lerkrukker. Når smørret var solgt hos købmanden eller en anden detailhandler, så returnerede denne de grønne, gule eller blå smørkrukker til landmanden. Der var med andre ord mange muligheder for at der opstod urenheder – både hos producenten og hos detailhandleren.

Vi kunne desværre ikke finde et foto af Niels Hansens smørkrukke, derfor er artiklen illustreret med krukke fra Hasselgaard i Rørtang. Både gården og landsbyen kan man i øvrigt læse mere om i Helsingør Leksikon på www.helsingorleksikon.dk

Karl Gustav Krigens trængsler i Nordsjælland

I fortsættelse af Bjørn Westerbeek Dahls artikel indbyder vi til foredrag med forfatteren

Lørdag den 24. januar 2009, kl. 14.30

i "Kedelhuset" Christiansgade 5 i Hillerød

Mødelokalet ligger bag Hillerød Bibliotek og er handicapvenligt

Den mest dramatiske periode i Nordsjællands historie er utvivlsomt årene under den anden Karl Gustav Krig, hvor den svenske besættelse fra midten af august 1658 frem til sommeren 1660 førte en masse vanskeligheder med sig.

Svenskerne forsøgte at få det meste ud af befolkningen, og foruden tyverier, vold og brandskatning, måtte borgere og bønder foretage talrige kørsler af fødevarer og brænde til den store lejr i Brønshøj og fæstningsarbejder ved Kronborg.

Det var naturligvis baggrunden for en modstandsbevægelse: Den blev i Nordsjælland stærkere og mere betydningsfuld end andre steder i landet som følge af nærheden til København. I Nordsjælland kunne man trække i trådene fra hovedstaden, men lokale kræfter var også nødvendige, og med blandt andre Lorens Tuxen og Hans Rostgaard organiseredes modstanden som ikke andre steder.

Den ytrede sig i nålestiksoperationer mod svenske interesser, men også i et mislykket forsøg på at generobre Kronborg.

Foredraget vil også belyse, hvorledes den almindelige befolkning klarede de svære år, og hvilke konsekvenser krigen havde for Nordsjælland.

Vi ønsker alle medlemmer et godt efterår og på gensyn i Hillerød den 24. januar til en god eftermiddag med foredrag, kaffe og kage. Pris 30 kr.

Evt. spørgsmål om ovenstående kan stilles til undertegnede
Torben Bill-Jessen e-mail: tb-j@stofanet.dk, tlf.: 49 21 86 89